

Godkännandedatum

Dnr: KS 2023/634

Mottagare
Regeringskansliet
Justitiedepartementet

En ny ordning för asylsökandes boende SOU 2022:64

Sammanfattning

Vänersborgs kommun yttrar sig över förslaget kring förändrad lagstiftning gällande asylsökandes boende.

De tre områden som innehåller förändringsförslag gällande boende, samhällsintroduktion samt sanktionsmöjlighet bedöms vid ett genomförande få konsekvenser för den kommunala organisationen och dessa konkretiseras för att bidra med förståelse och utveckling av kompensatoriska stödåtgärder.

Ärendebeskrivning

Bakgrund

I Vänersborgs kommun ligger Restad Gård, som är Nordens största flyktingförläggning. Idag bor ca 650 personer på Restad Gård, som har kapacitet för ca 1500 personer.

Boende

En stor majoritet av asylsökande i Vänersborgs kommun bor på Migrationsverkets boende. Det är svårt att bedöma effekten av utredningens förslag för Vänersborgs kommun när det gäller fördelningen mellan asylboende och eget boende för asylsökande. Självklart kommer många av de åtgärder som ska minska möjligheten till eget boende att få effekt även i Vänersborgs kommun. Samtidigt går det inte att utesluta att i en kommun med ett stort asylboende så uppstår kontakter mellan boende i asylboende och det omgivande samhället som kan bidra till att asylsökande i viss utsträckning av olika skäl väljer att skaffa sig ett eget boende även om det får konsekvenser till exempel i form av indragen dagersättning.

Utredningen ger inga tydliga besked när det gäller storleken på Migrationsverkets asylboenden, inte heller när det gäller lokaliseringen av dessa. Migrationsverket har idag boende nära sina mottagningscentraler och koncentrerar sina boenden till de tre storstadsregionerna samt Uppsala och Boden. Utredningen föreslår att Migrationsverket för att lyckas med uppdraget att skaffa fram ett tillräckligt stort boendebestånd ska nyttja de platser de redan har i högre utsträckning, bland annat genom ökad beläggningsgrad. Då det kan vara svårt för Migrationsverket att snabbt utöka boendebeståndet, framför allt i storstadsregionerna, så är det troligt att Restad gård i Vänersborgs kommun fortsatt blir en viktig del av Migrationsverkets boendebestånd.

Många asylsökande som idag väljer eget boende är ofta inneboende och hamnar i trångboddhet. I Vänersborgs kommun är trångboddheten relativt hög i flerfamiljshus. 20 procent av boende i flerfamiljshus beräknas vara trångbodda. Den ansträngda boendesituationen, som till exempel trångboddhet leder till, bidrar till att många asylsökande flyttar runt mellan olika boenden för att minska belastningen på värdfamiljerna. Det gäller särskilt barnfamiljer, eftersom det innebär särskilda påfrestningar att inhysa en familj. Att ständigt behöva flytta och ordna nya boendelösningar riskerar att leda till stress och oro. Även flyttarna drabbar särskilt barnen, som ständigt behöver byta värdfamiljer, miljö och sociala sammanhang.

Utredningen beskriver ett antal perspektiv för att bedöma lokaliserings lämplighet, dock utelämnas prioriteringen av dessa- vilket av skälen (exvis mellan arbete och bostad) väger tyngst i val av lokalisering? Var ska asylboenden lokaliseras?

Den mycket korta tidsaspekten noteras och identifieras som en utmaning. Hur ska Migrationsverket hinna få till ändamålsenliga boenden då tiden är knapp för ikraftträdandet?

Restad Gård påverkar bland annat barn- och ungdomsvården i kommunen och genererar ökade kostnader. Bland annat kostnader för personal utifrån arbete med förhandsbedömningar, utredningar och insatser för barnen som bor på förläggningen. Placeringskostnader på HVB/Institutioner eller i familjehem söks åter från migrationsverket, men kostnader för personalens arbete samt eventuella andra insatser utöver placeringar får kommunen själva bekosta.

Detta behov växlar över tid, men uppskattningsvis har arbetet de senaste två åren inneburit en kostnad motsvarande tre heltidstjänster inom socialförvaltningens individ- och familjeomsorg vilket motsvarar cirka 3 miljoner kronor som förvaltningen inte ersätts för. Barn och unga med funktionsnedsättning hamnar lätt mellan stolarna under asyprocessen samt under den tid där utvisning efter beslut inte kan verkställas. Kommunen tar ett stort ansvar och erhåller ingen ersättning för utredningar och insatser i form av till exempel samordning och samverkan för målgruppen.

Sannolikheten är stor att redan befintliga förläggningar får i uppdrag att utöka befintliga platser då den nya lagen beräknas träda i kraft redan 1 april 2024. Restad Gård skulle då kunna bli ett mycket stort boende med alla de svårigheter som då följer.

Vänersborg är en kommun med 40 000 invånare. Om Restad Gård skulle utöka sina befintliga platser så ökar sannolikt även behovet av handläggning och insatser från kommunens socialtjänst vilket i sin tur medför ytterligare ökad belastning och kostnader för socialnämnden men även för kommunen i stort.

Utbildning

Asylsökande barn omfattas inte av skolplikten men har enligt skollagen (2010:800) samma rätt till grundutbildning som skolpliktiga barn (7 kap. 2 § tredje stycket skollagen). De har också rätt till förskola och förskoleklass på samma sätt som barn som är bosatta i Sverige (8 kap. 3 § och 29 kap. 2, 3 och 6 §§ skollagen). Förberedande undervisning ska tillhandahållas när det är nödvändigt för att underlätta tillträde till och

deltagande i utbildningssystemet. Utredningsförslagen påverkar inte barnens rättigheter till utbildning.

För barn- och utbildningsnämndens verksamheter får asylmottagandet i Vänersborgs kommun ekonomiska konsekvenser. Om barnen och eleverna uppfyller Migrationsverkets kriterier kan barn- och utbildningsförvaltningen i Vänersborgs kommun ansöka om schablonbelopp för insatser. Barn- och utbildningsförvaltningen kan få ungefärlig kostnadstäckning för barn i förskolan och elever i grundskolan motsvarande den genomsnittliga nettokostnaden i Vänersborg per barn/elev. För elever som är i behov av till exempel grundsärskola är kostnadstäckningen mindre än en fjärdedel.

Tabellen nedan visar nettokostnaderna för barn- och utbildningsförvaltningen i Vänersborgs kommun kopplat till nyanlända barn och elever. I denna beräkning ingår både asylsökande och barn och övriga barn och elever som räknas som nyanlända. (Beräkningen är framtagen 2022-12-15 och hämtat från dokumentet Restad Gård och övrig migrations påverkan på Barn- och utbildningsnämnden i Vänersborg)

Beskrivning av kostnader kopplade till Restad Gård och de behov som Vänersborg behöver möta hos dessa barn/elever	Nettokostnad för Vbg (mnr)
31 nyanlända barn i förskolan	2,3
Utökad kostnad för Välkomsten under 2022 (volymökning)	2,8
160 nyanlända elever skolplacerade	8,3
Modersmålsundervisning för 160 grundskoleelever	6,3
Studiehandledning för 160 grundskoleelever	7,3
Skolskjutskostnader (från Restad Gård till grundskolor)	1,5
Utökad elevhälsa	5,5
Utökad tolkbehov	0,2
Utökad lokalbehov	-
Totalt	34,2

Några kommentarer till tabellen ovan:

- Under 2022 placerades 31 nyanlända barn i förskolan vilket medför en kostnad för Vänersborgs kommun på cirka 4 mnr/år utifrån nettokostnaden för en förskoleplacering enligt bokslut 2022 (1,7 mnr i bidrag från Migrationsverket). Nettokostnad för Vänersborg 2,3 mnr/år.
- På grund av det ökade inflödet av migranter under våren 2022 beslutades det om en utökning av Välkomstens organisation (kommunens enhet för kartläggning). Kostnaden för Välkomstens utökning var under 2022 2,8 mnr.
- I december 2022 var 160 nyanlända elever skolplacerade. Kostnaden för Vänersborgs kommun för dessa 160 skolplaceringar är då utifrån nettokostnaden i bokslut 2022 för grundskola 18,3 mnr/år (10 mnr i bidrag från Migrationsverket). Nettokostnad för Vänersborg 8,3 mnr/år.
- Modersmålsundervisning för 160 grundskoleelever motsvarar cirka 6,3 mnr/år.
- Studiehandledning för 160 grundskoleelever motsvarar cirka 7,3 mnr/år.
- Skolskjutskostnader motsvarar cirka 1,5 mnr/år.
- Utökad personalbehov utifrån barnen och elevernas pedagogiska behov, främst språkliga och psykosociala mående. Det är svårt att specificera kostnaderna för denna

barn/elevgrupp separat, men verksamheterna noterar ökande behov och som exempel kan nämnas att efterfrågan på specialpedagogiskt stöd och kuratorshjälp ökar. 2015 hade Vänersborg en kostnad för elevhälsa (skolsköterska, skolläkare, skolpsykolog och skolkurator, inklusive eventuella köpta tjänster från exempelvis region) som låg i nivå med riket. Utifrån de ökade behoven i verksamheterna har Vänersborgs kommun varit tvungna att utöka denna verksamhet och 2022 lägger barn- och utbildningsförvaltningen cirka 1500 kr mer på elevhälsa per elev och år i årskurs 1-9 än genomsnittet för alla Sveriges kommuner. Detta ger en merkostnad för de kommunala grundskolorna, cirka 3750 elever 2022, om cirka 5,5 mnkr/år.

- Behovet av tolk ökar då vårdnadshavarna inte behärskar det svenska språket. Detta medför extrakostnader för enheterna motsvarande cirka 0,2 mnkr.

Utifrån utredningens förslag att i högre utsträckning nyttja kapacitet på befintliga asylboenden som Migrationsverket har i sitt bestånd ser barn- och utbildningsförvaltningen en risk att de årliga nettokostnaderna kommer att bestå, eller till och med öka, under lång tid framöver.

Barnrättsperspektiv

I lagförslaget framkommer inte tydligt hur barnens bästa ska beaktas i förhållande till exempelvis villkorad dagersättning och andra åtgärder såsom misskötsamhet på asylboendet.

Rätten till lek, vila och fritid - artikel 31: Om möjligheten till att ordna eget boende tas bort (och man förlorar ersättning om man inte vill bo på asylboendet) finns det en ökad risk med att vi får en stad i staden, och direkt motverkar integration. Om det inte byggs fler asylboenden i Vänersborg så kommer flertalet hamna ute på Restad gård. Därifrån är det svårt att ta sig om man är under 18 år och inte har tillgång till bil eller busskort. De unga som bor där nu har inte rätt till busskort då det är för kort avstånd.

Barns rätt till trygghet - artikel 26: Barns rätt till social trygghet och statligt stöd i de fall föräldrar eller andra vårdnadshavare saknar tillräckliga resurser. Barnkonsekvensanalys borde genomföras gällande konsekvenser för barnet om bidraget dras in för en vårdnadshavare. Vad innebär det för barnet?

Rätten till social trygghet och till den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling ska tillkännas alla barn. Detta följer av principen om icke-diskriminering som återfinns i artikel 2 i barnkonventionen. FN:s barnrättskommitté har uttalat att icke-diskrimineringsförbudet omfattar även migrationsrättslig status hos barnen och föräldrarna, och att alla barn ska behandlas lika oavsett migrationsrättslig status.

Artikel 27 - barns rätt till en skälig levnadsstandard: den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Möjligheterna till att ha en sådan levnadsstandard skiljer sig markant åt både från majoritetssamhället i stort liksom personer i ens direkta omgivning – klasskamrater, vänner, familj. Brist på skälig levnadsstandard kan ha många negativa konsekvenser som utanförskap, begränsade möjligheter till deltagande, en bristande känsla av tillhörighet till samhället och negativa förväntningar på sin framtid. Artikel 27 berör mycket gällande utformningen och placering av asylboenden.

Grundprincipen och artikel 3 När vuxna fattar beslut eller genom åtgärder som påverkar barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa: Snabba beslut i asylprocessen för att se till barnets bästa.

Barnets bästa ska beaktas 1 kap. 10 § utlänningslagen. Av 1 kap. 11 § utlänningslagen framgår att barn ska ges möjlighet att komma till tals i ärenden om tillstånd. Barn som på något vis befinner sig i migrationsprocesser omfattas även av barnkonventionens rättighetsskydd. Detta stärker också en av grundprinciperna i barnkonventionen, artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin åsikt och vuxna ska lyssna och beakta deras åsikter.

Artikel 2 förbjuder att barn särbehandlas baserat på barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares "börd eller ställning i övrigt". Detta innebär att även barn som själva migrerat, eller vars föräldrar migrerat omfattas av konventionens samtliga rättigheter.

Artikel 10 om familjeåterförening och artikel 22 om barn på flykts rätt till särskilt skydd, är särskilt utvecklade för att ge rättigheter åt barn som befinner sig i en migrationskontext.

Konsekvenser barn och unga

Barn- och utbildningsförvaltningen kan i dagsläget inte avgöra om det finns asylsökande barn och elever i Migrationsverkets system som vi inte har kännedom om. Därför kan vi inte heller avgöra hur många asylsökande barn som bor i Vänersborgs kommun men som inte går i förskola eller skola trots att de har rätt till det. Per den 30 april 2023 går 37 asylsökande barn i förskola i Vänersborgs kommun och 103 asylsökande elever går i skolan f-9. Utredningens förslag om till exempel skyldighet att rapportera boendeadress om asylsökande väljer eget boende skulle kunna bidra till bättre kunskap om asylsökande barn och ungdomar som har rätt till förskola eller skolplacering.

I dagsläget får barn- och utbildningsförvaltningen information från Migrationsverket när det finns barn som är asylsökande och bor på Migrationsverkets boende samt har rätt till skolplacering. När det gäller barn som har rätt till förskola får vi i dagsläget inte någon information från Migrationsverket. Civilsamhällets organisationer som är verksamma på Restad gård, till exempel Röda korset, förmedlar kontakter till vårdnadshavare som efterfrågar förskoleplats. Barn- och utbildningsförvaltningen har i dagsläget ingen heltäckande bild av antalet asylsökande barn 1-5 år eller vilken kunskap asylsökande vårdnadshavare har om rätten till förskoleplats.

Civilsamhällets organisationer kan också ofta snabbare än Migrationsverket hjälpa kommunen att identifiera barn som har rätt till skolplaceringen, vilket är viktigt för både den enskilda individen och kommunen som då tidigare kan påbörja olika insatser. Det finns idag inte så mycket forskning om hur barns och ungdomars hälsa och välmående påverkas av livet i ett större flyktingboende. En studie om människors hälsa och välmående har gjorts på två av de största asylboendena i Sverige, Living a frozen life: a qualitative study on asylum seekers' experiences and care practices at accommodation centers in Sweden (Charlotta van Eggermont Arwidson m.fl.). I studien ingick 14 asylsökande, bestående av sex kvinnor och åtta män i åldern 22–62 år. Ett tydligt resultat som framkommer är att asylsökande upplever ett tillstånd som i studien

kallas fruset liv (frozen life), ett liv som ger få möjligheter att ta kontroll över sin livssituation. När de pratade om olika upplevelser relaterade till livet på boendet var många av deltagarna noga med att uttrycka tacksamhet för att livet där gav trygghet, värme och tak över huvudet. Deltagare beskrev den stora osäkerheten om framtiden och den obestämda väntetiden för ett beslut som helt centralt för livet under asylprocessen. Många deltagare upplevde detta som en destruktiv och ohälsosam process.

På föreläsningarna där studien genomfördes bodde asylsökande i rum med två till sex personer efter kön eller familjetillhörighet. Toaletter, badrum och kök delades mellan flera rum. I samtal med organisationer som är verksamma på Restad gård framkom att trångboddhet är ett problem på asylboendet. En familj bor ofta i ett rum. Det ger inte barn och unga möjlighet till lek och studiero, vilket är ett uttalat syfte med utredningen.

Då trångboddhet är ett argument för att genomföra reformerna som föreslås i utredningen bör det säkerställas att inte trångboddhet blir ett problem för barn och ungdomar om förslagen genomförs. Därtill bör också integritetsfrågor tas i beaktande om utredningens förslag genomförs. Toaletter som delas med flera rum skapar problem ur ett barnperspektiv. Om barnen är för små för att gå på toaletten själv kan vårdnadshavare tvingas ta med alla barn till toaletter, till exempel mitt i natten, om man är ensam och inte vill lämna barn själva på rummet.

För att minska riskerna för isolering, som kan bidra till känslan av ”fruset liv” är utredningens förslag om att tillhandahålla busskort till asylsökande värt att utreda närmare. Bidrar busskort till högre livskvalitet och minskad ohälsa är det ett förslag som bör beaktas även om förslaget ligger utanför utredningsmandat. Barnperspektivet bör särskilt beaktas när det gäller frågan om busskort. Att underlätta för vårdnadshavare att ta med barnen till exempelvis bibliotek och lekparkar kan både förbättra barnens vardag och dessutom bättre förbereda barnen för förskola och skola vilket också kan underlätta starten i det svenska samhället.

Det bör också framhållas att civilsamhället gör enastående insatser kopplat till Restad gård, inte minst för barn och ungdomar. Civilsamhällets insatser kan dock skilja mellan olika orter och ska inte tas för givet.

Utredningen menar att asylsökande på Migrationsverkets boenden kan få del av civilsamhällets insatser på ett helt annat sätt än asylsökande som väljer eget boende. Denna bild bekräftas av organisationer verksamma på Restad gård. Tillgången till civilsamhällets insatser så som språkkaféer, trauma-team, juridiskt stöd och andra volontärinsatser kan ha en avgörande roll för asylsökande som kommer till Sverige. Asylsökande i eget boende riskerar att i högre utsträckning gå miste om dessa olika möjligheter som civilsamhället skapar.

Samhällsintroduktion

Utredningens förslag om att erbjuda samhällsintroduktion för barn yngre än 15 år kan bidra positivt till introduktionen i Sverige för yngre barn, vilket är positivt ur både ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv. För individen bidrar det till en snabbare introduktion i samhället och för skolan är det positivt ju mer kunskap barn och elever

har om det svenska samhället när de påbörjar sin utbildning i Sverige.

När det gäller de nya sanktionsmöjligheter som föreslås i utredningen är det viktigt att de, om de genomförs, tar hänsyn till barn och unga och genomförs i enlighet med barnkonventionens krav gällande barns rättigheter.

Samhällsintroduktionen bör ske över tid och utifrån individuella förutsättningar då många flyktingar upplevt trauman under sin flykt. Migrationsverket kan fatta ett beslut om undantag finns för att inte genomföra samhällsintroduktionen, i de fall det finns synnerliga skäl. Vem fattar dessa beslut? Utifrån kompetens kan risk finnas för godtycklighet och att icke professionella beslut fattas.

En annan viktig aspekt för att kunna delta i samhället är att familjer bör få tillgång till busskort för att ta sig till och från asylboendet. Utan tillgång till kollektivtrafik blir tillvaron på asylboendet isolerad, vilket inte gynnar barn- och ungas utveckling och vuxnas deltagande i samhället.

Sysselsättning identifieras, både i form av utbildning i språk samt även annan aktivitet som en framgångsfaktor.

Sanktionsmöjlighet

De åtgärder som föreslås bör kompletteras med andra åtgärder som kan förebygga misskötsamhet på asylboenden. Till exempel bör utredningens förslag om hur asylboenden ska lokaliseras och utformas samt om samverkan med andra aktörer för att främja verksamhet på asylboenden även ha betydelse för det förebyggande arbetet mot misskötsamhet.

Om beslut fattas att dagersättningen för föräldrar ska sättas ned under en period innebär det att familjen endast har barnens dagpenning att leva på. Vad innebär detta för barnen och ska familjen då istället erhålla matpengar från kommunen enligt socialtjänstlagen, så kallad matpeng?

För att omplaceringar ska kunna utgöra ett mer effektivt verktyg mot misskötsamhet på asylboenden föreslår utredningen att särskilda asylboenden ska inrättas där det finns bättre förutsättningar att motverka och hantera misskötsamhet.

Hur ställer sig detta i förhållande till barnkonventionens artiklar bland annat utifrån barns bästa? Ska barnen följa med sina föräldrar till detta särskilda asylboende? Medför detta per automatik en anmälan till socialtjänsten och i så fall utifrån vad?

Hur ska dessa asylboenden utformas i realiteten så de inte blir som ”korrektionsanstalt” där även barn då ska vistas vilket kan få oönskade konsekvenser för barnen.

Det kan finnas risk för angiveri vid misskötsamhet och att fel beslut tas som får stora konsekvenser för hela familjen inte minst för barnen. Vem fattar formellt dessa beslut, tjänsteman på boendet eller annan myndighetsperson?

Handläggningstider

Det är viktigt att arbeta för och möjliggöra att handläggningstiderna kan kortas ner och att domstolarnas tillgänglighet utökas.

Tidsperspektiv

Om författningsändringarna ska träda i kraft 1 april 2024, identifieras utmaningen i verkställigheten och att bland annat säkerställa rekrytering av kompetent och utbildad personal.

Beredning

Yttrandet har beretts av socialnämnd samt barn- och utbildningsnämnd och samordnats av kommunstyrelsen.

Benny Augustsson (S)
Kommunstyrelsens ordförande

2023-06-22

Dnr: KS 2023/634

Handläggare

Jenny Kudryk

Jenny.Kudryk@vanersborg.se

0521-72 12 98

Yttrande SOU 2022:64 En ny ordning för asylsökandes boende

Beslut

Kommunstyrelsen yttrar sig i enlighet med bilaga daterad 2023-06-21 och översänder det till Regeringskansliet, justitiedepartementet.

Sammanfattning

Vänerns kommun är erbjuden möjligheten att yttra sig över SOU 2022:64 En ny ordning för asylsökandes boende.

Förslaget innebär förändringar inom tre områden:

- Åtgärder för att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boende
- Skyldighet för asylsökande att delta i samhällsintroduktion
- Sanktionsmöjlighet vid misskötsamhet på Migrationsverkets boende

Förslaget innebär förslag om författningsändringar med start 1 april 2024.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) yttrar sig centralt och sammantaget från alla kommuner. Vänerns kommun kompletterar med ett eget yttrande lokalt förankrat i kommunens förutsättningar och identifierade konsekvenser.

Ärendet har beretts av socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden. Kultur- och fritidsnämnden erbjöds möjlighet att yttra sig men avböjt. Kommunens barnrättsteam har även bidragit.

Regelverk

Beslutet är fattat med stöd av delegeringsordning för kommunstyrelsen, antagen den 2 juni 2021 § 127/ 20 december 2017 § 247, punkten 1.1 Allmänna ärenden.

Underlag

Remiss SOU 2022:64 En ny ordning för asylsökandes boende.

Beslut § 76, socialnämnden 2023-06-15, tjänsteskrivelse daterad 2023-05-31 samt yttrande daterat 2023-05-10.

Beslut § 49, barn- och utbildningsnämnden 2023-06-19, tjänsteskrivelse daterad 2023-05-29 samt yttrande daterat 2023-05-29.

Vänerns kommun

Kommunstyrelsen

DELEGERINGSBESLUT

2(2)

2023-06-22

Dnr: KS 2023/634

Handläggare

Jenny Kudryk

Jenny.Kudryk@vanersborg.se

0521-72 12 98

Benny Augustsson (S)

Kommunstyrelsens ordförande

Sändlista för beslut

Regeringskansliet, Justitiedepartementet.

Socialnämnden.

Barn- och utbildningsnämnden.

Postadress:

Vänerns kommun
462 85 Vänerns borg

Besöksadress:

Sundsgatan 29
Vänerns borg

Telefon:

0521-72 10 00

Webbplats:

www.vanersborg.se

E-post:

kommun@vanersborg.se

Vänersborgs kommun

Detta dokument är elektroniskt signerat och juridiskt bindande.

Benny Augustsson